

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ (Analysis of Activity Principle in Geography Textbook)

Uzm. Zahide ALTÜRK

Coğrafya Öğretmeni
zahidealturk@gmail.com

Doç. Dr. Mehmet ÜNLÜ

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi ABD,
munlu@marmara.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmada, 2012-2013 öğretim yılında hazırlanan lise 1,2,3 ve 4. sınıf coğrafya kitapları incelenmiş ve konuların aktivite ilkesine göre ele alınıp alınmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Coğrafya eğitimi ve öğretimi açısından önemli pek çok ilke vardır. Bu ilkelerin en önemlilerinden biri de aktivite ilkesidir. Gerek coğrafya dersleri işlenirken coğrafya öğretmenlerinin, gerekse coğrafya kitapları hazırlanırken kitap yazarlarının önemle üzerinde durmaları gereken ilkelerin başında aktivite ilkesi gelmelidir.

Yeni müfredat programına göre hazırlanan ortaöğretim coğrafya ders kitaplarında aktivite ilkesinden yararlanılırken, özellikle konulara uygun olarak değişik aktivitelere yer verilmiştir. Ayrıca konuların tamamlayıcısı olarak öğrenciler yetersiz görse de-ölçme değerlendirme bölümüne farklı türde sorular da konulmuş olup, bu durum aktivite yönünden sınav sistemine uygunluğu desteklemiştir. Ayrıca bu durum konuların pekiştirilmesini kolaylaştırmıştır.

Sonuç olarak yeni programa (2005) göre hazırlanan ortaöğretim coğrafya ders kitaplarındaki konuların bazılarında aktivite ilkesine uyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, aktivite ilkesi, ders kitabı, program.

ABSTRACT

In this research, it was examined geography textbook (high school 1,2,3 and 4) prepared for 2012-2013 academic year and it was tried to determine if subjects handled according to the activity principle.

In geography teaching, there is a lot of principles and one of the most important principles is the activity principle. This principle has a significant place for both teachers who train geography and writers who write geography textbooks.

When the geography books have been written according to the new curriculum, the sufficient importance was given to include different kinds of activities which are compatible with the subject. Besides that, there are different kinds of questions in the evaluation part-even if the students find them inadequate- which are suitable for the examination in terms of activity principle. That makes the subjects to be stiffened easily.

In conclusion, some of the subjects are related to the activity principle in the geography books which were prepared according to new curriculum in 2005.

Keywords: *Geography, activity principle, textbook, curriculum.*

1. GİRİŞ

Ders kitapları, MEB Ders Kitapları Yönetmeliğinde “her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğretim amacı ile kullanılan basılı eser” (www.mevzuat.meb.gov.tr) şeklinde tanımlanır. Ders kitabı "öğretimde öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasına, vermek istediklerini daha sistematik vermesine; öğrencinin de öğretmenin anlattıklarını istediği zaman ve yerde istediği tempoda tekrar etmesine imkân veren temel materyaldir” (Küçükahmet, 1998). Ders kitabı “öğretmen ve öğrencilerin öğretme-öğrenme hedefleri doğrultusunda yapacakları etkinlikler için yardımcı bir kaynak” ve “öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden bir gereç” (Alkan, 1979: 245)’tir. Ders kitabı, bir dersin eğitim programı, amaçları, ilke, yöntem ve ders konularına göre hazırlanmış temel bilgi kaynağı eser olup, bu esere geçmişte, aslı kaynaktır (Doğanay, 2002: 219).

Bir kültür dersi olarak coğrafya; insan yaşamında önemli olan pek çok konuyu ihtiva etmektedir. Coğrafya, öğrencilerin dünyayı doğru şekilde anlamaları ve anlamlandırmaları açısından önemli bir disiplindir. Aynı şekilde coğrafya günlük yaşamla yakından ilişkili konuları içeren aktivitelerden soyutlayamayacağımız bir bilimdir.

Ders kitaplarının tarihçesine bakıldığında M.Ö. 4000 yılına kadar uzanan bir geçmişi vardır (Alkan, 1979). M.Ö. 3000 yıllarda yazılmış olan kil tabletleri dünyanın en eski kitapları olarak kabul edilmektedir. İnsanlar bilgilerini, sevinçlerini inançlarını diğer insanlara aktarma ihtiyaçlarını farklı şekillerde dile getirmişlerdir. Bunları taş, tablet, ağaç,

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

papirüs, parşömen üzerine yazmışlar ve bu kaynaklar modern kitaba ulaşmada tarihsel birer basamak oluşturmuştur (Ünlü, 2010: 100).

Coğrafyadaki ders kitaplarının gelişiminde ise; bilinen en eski belge, M.Ö. 2400 veya 2700 yıllarında Babilliler tarafından, Babil çevresini gösteren taslak haritasıdır. Terim olarak ilk kez M.Ö.3. yüzyılda. Eratosthenes (M.Ö. 273–192), tarafından kullanılan coğrafya, Strabon (M.Ö.63–23), ve Batlamyus (M.S. II. yüzyıl) gibi bilim adamları tarafından geliştirildi. Eskiçağ'dan Orta Çağ'a, coğrafya ilmindeki gelişmeler devam etmiş ancak bu konudaki araştırmalar daha ziyade İslam Coğrafyacıları tarafından yürütülmüştür (Özey, 1996). 17. yüzyıl Osmanlı coğrafyasında Katip Çelebi (1645-1669)'nin "Cihannüma" adlı eseri, Evliya Çelebi(1611-1683)'nin "Seyahatname" adlı eseri başlıca coğrafya kaynaklarını oluşturur. Türkiye'de ortaöğretim kurumlarında okutulan ders kitaplarında uzun yıllar Darkot, Erinç, Atalay, Akkan, Doğanay ve Özey gibi akademisyenlerin büyük katkıları olmuştur (Ünlü, 2010).

Ders kitabı öğrencide bir bilim alanına ilişkin ilk algılama ve kavramları, bilginin alt yapısının, beceri kazanımının çerçevesini oluşturur (Kabapınar, 2006: 337). Ders kitabının öğretme ve öğrenme süreçlerinde üzerindeki etkisi azımsanamaz. İyi organize edilmiş ders kitapları öğrencinin beklentilerine yardım eder ve sunulan bilgiler arasında ilişki kurabilir. Çünkü derslerde uygulanacak etkinliklerin büyük kısmı ders kitabı rehberliğinde hazırlanır. Dolayısıyla, öğretme-öğrenme süreci uygulamalarında öğrencilerin neler öğreneceğini ve öğretmenlerin ise neler öğreteceğini önemli ölçüde ders kitabı tarafından belirler. Ders kitaplarındaki kazanımların hazırlaması öğretim ilkelerinin doğrultusunda yapılmaktadır. Öğretim ilkelerinin doğru biçimde uygulandığı ders kitaplarının öğretimde başarıya etkisi daha fazladır. Öğrencilerde kalıcı öğrenmeleri gerçekleştirebilmek için bir eğitimcinin dikkate alması gereken çok sayıda öğrenme ve öğretme ilkeleri bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları; öğrenene (öğrenciye) görelilik, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, açıklık, aktivite, hayatiyet, tasarruf (ekonomi), bütünlük, güncellik, sosyalite (otoriteye itaat ve özgürlük), bilgi ve becerinin güvence altına alınması ilkesidir. Öğretim ilkelerinin uygunluğuna yönelik benzer araştırmalar (Akşit, 2007; Çağlayantaş, 2008; Polat 2010) yapıldığı görüyoruz.

Araştırmaya konu olan aktivite ilkesi veya yaparak yaşayarak öğrenme ilkesi; derslerin işlenmesi esnasında hem öğrenciler ve hem de öğretmenin, faaliyet halinde olması ilkesidir. Yapılandırmacı ders modelinde öğretmenin rolü öğrenciye ustalık, rehberlik etmektir. Yapılandırmacılığa göre öğrenme, bilginin pasif bir şekilde ele alımı değil, öğrenende fenomenolojik kavramlarının oluşturulması ya da yeniden oluşturulması ve aktif olarak devamlılık gösteren bir süreçtir (Karasu ve Ünlü, 2005). Dolayısıyla aktivite ilkesinin en zorunlu uygulanması gereken ilkelerden birisidir.

Coğrafya Ders Kitaplarında Yer Alan Aktivite (Etkinlik) Örnekleri

Şekil 1. 9.sınıf 1.Bölüm "Doğa ve İnsan" ünitesi sayfa 8 de yer alan etkinlik (MEB-2012)

ETKİNLİK

Fotoğrafta görülen alışveriş merkezinin ve barajın yeri seçilirken sizce hangi özellikler göz önüne alınmıştır? Alışveriş merkezinin ve barajın yer seçiminde coğrafya biliminden nasıl faydalanılmıştır? Yukarıdaki örneklerden yola çıkarak doğa-insan etkileşiminde coğrafya biliminin rolünü tartışınız. Burada öğrencinin genel bilgileri yoklanmış ve araştırma yoluyla öğrencinin aktif olması istenmiştir.

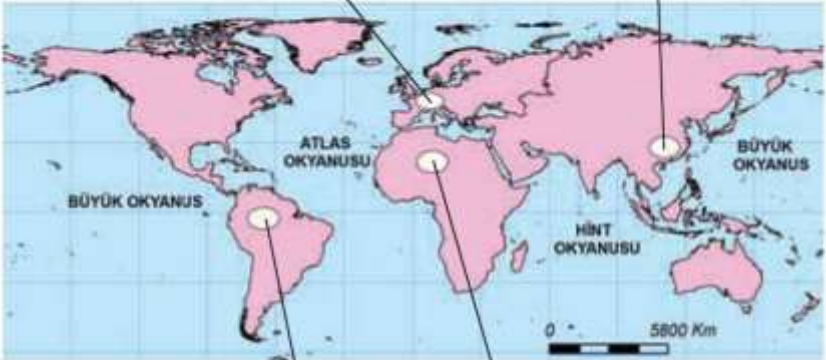
Aktivite (faal oluş) ilkesi, dersin işlenmesi esnasında, sadece öğretmenin faal oluşu yeterli bir yol değildir. Öğrencileri de, dikkat ve heyecan açısından, diri ve hareketli tutmalıyız. Öğrencileri derse katmak

suretiyle, bu sorun kısmen aşılabılır. Öğrencileri derse katmada en iyi ders kitaplarında yer alan bazı etkinliklerden bazı örnekler aşağıda verilmiştir (MEB, 2012,a,b,c ve d).

Şekil 2. 9.sınıf 6.Bölüm “Beşeri Yapı” ünitesi sayfa 142 de yer alan etkinlik (MEB, 2012)

ETKİNLİK

Aşağıdaki haritada işaretlenen yerlerin coğrafi özellikleri dikkate alındığında yerleşmeye uygun olup olmadıklarını nedenleri ile açıklayınız.

Yukarıdaki etkinlik öğrencilerin ön bilgilerini kullanarak fiziki ve beşeri koşulların yerleşmeye etkisini anlamalarını sağlayacaktır.

Şekil 3. 12.sınıf, Bölüm 12 “Doğal Kaynaklar ve Çevre” ünitesi sayfa 197 de yer alan etkinlik. (MEB 2012)

Aşağıda doğal riskler ve bu risklerden bir tanesi ilgili bazı bilgiler verilmiştir. Çeşitli kaynaklardan faydalanarak tabloyu doldurunuz. Araştırmanızın sonucunu arkadaşlarınızla paylaşınız.

Doğal kaynaklı risk	Riskli bölgeler	Riskin muhtemel etkileri	Riskin etkisini azaltmak için alınabilecek önlemler
Deprem	Büyük Okyanus Kıyıları, Endonezya ve çevresi, İran, Türkiye, Yunanistan, İtalya	Can ve mal kaybının yaşanması, tsunami felaketinin meydana gelmesi	Depreme dayanıklı yapıların inşa edilmesi, erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi
Heyelan			
Erozyon			
Sel			
Çığ			
Kuraklık			
Volkanik olaylar			

Etkinlikteki temel amaç öğrencileri doğal çevre ve insan etkileşimini anlamaları ve yorumlamalarını sağlamaktır. Buradaki etkinlik öğrencilere coğrafi bakış açısı kazandırmaya ve öğrenciyi etkin kılmayı amaçlar.

2. YÖNTEM VE METOT

2.1.Problem Durumu

Sınıf içi uygulamalarda en çok kullanılan materyal ders kitaplarıdır. Öğretimin yönlendirilmesi ders programlarından ziyade ders kitaplarının içeriği ile belirlenmektedir. Yine okuldaki araç-gereç aktif olarak kullanılmaması veya yoksunluğu ders kitaplarının etkin öğretim aracı olarak seçilmesinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda, okullarda eğitim ve öğretimin kalitesi için ders kitaplarının daha nitelikli ve daha kaliteli hazırlanması, öğrencilerin ve dersin verimliliğinin artmasında bir basamak teşkil etmektedir. Ders kitaplarındaki kazanımların öğretim ilkeleri çerçevesinde yapılması konuların aktivite ilkesine göre ele alıp

alınmadığı durumunun incelenmesi araştırmanın problem cümlesini oluşturur.

2.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı MEB coğrafya lise 1.2.3.4.sınıf coğrafya ders kitaplarında aktivite ilkesinin incelenmesidir.

Coğrafya dersinin genel amaçları doğrultusunda coğrafya ders kitaplarında aktivite ilkesi uygulamasının durum tespitinin yapılması (eksik, hata, yetersizlik durumlarını ortaya konulması) yeni ve yeniden coğrafya ders kitaplarına ışık tutması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2.3.Araştırmanın Önemi

Ders kitapları, öğrenme - öğretme sürecinin en yaygın kullanılan ders aracıdır. Günümüzde ders kitaplarının sınıf içindeki yeri ve önemi hala sürdürmekte olup, öğretmenler birçok etkinliği kitap ile yürütmektedirler. Öğretmenlerin çoğu, öğretim programlarından ziyade öğrenme - öğretme etkinliklerine ilişkin düzenlemeleri ders kitaplarına göre yapmaktadır. Bundan dolayı ders kitaplarının önemi daha da artmaktadır.

Ders kitapları, eğitim ve öğretiminin temel araçlarından biridir ve okullarımızın üstlendiği toplumsal, sosyal, ekonomik ve bireyi geliştirme işlevlerinin yerine getirilmesi bakımından büyük önem arz ederler (Kızılcıoğlu, 1993: 19).

Gerçekten bir dersin amacına ulaşmasında ders kitabının önemli katkısı yadsınamaz. Ders kitapları, bir yandan öğrencilerin neler öğreneceklerini belirlerken, diğer taraftan öğretmenlerin öğreteceklerini de etkileyen kaynaklardır. Buna karşın belki de en fazla eleştirilen eğitim araçlarıdır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin kullandıkları ders kitapları ile ilgili birtakım sorunların bulunduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz (Gümüş, 2004: 83).

Konular ele alınırken birçok ilke göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ilkelerin en önemlilerinden biri de aktivite ilkesidir. Bu nedenle aktivite ilkesi dikkate alınarak hazırlanmış bir coğrafya ders kitabı sayesinde coğrafyaya ait bilimi hak ettiği önemi kazanacaktır. Coğrafya bilimi ne kadar ders kitaplarında aktivitelerle anlatılırsa o kadar iyi anlaşılır.

2.4. Varsayımlar

Araştırma kapsamındaki öğrenciler anket sorularını yanıtlarken gerçek duygu, düşünce ve tutumlarını içtenlikle yansıttığı,

Alınan örneklemin evreni yansıttığı

Araştırmanın örneklemini, evreni temsil etmektedir.

Araştırma için hazırlanan ölçek “Coğrafya Ders Kitaplarının Aktivite İlkesine Uygun Olup Olmadığını” ortaya koyabilecek nitelikte ve yeterlikte araç olduğu kabul edilmiştir.

Araştırmadan, benzer araştırmalar da yararlanacaktır.

Anketi cevaplandırmada, katılımcıların samimi ve tarafsız oldukları kabul edilmiştir.

600 kişi üzerinde yapılan araştırmanın geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmak için yeterli olduğu varsayılmıştır.

2.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2012–2013 öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma MEB tarafından kabul edilen coğrafya ders kitaplarıyla sınırlandırılmıştır.

Araştırma konusu ile ilgili yapılacak veri toplama çalışmalarında örneklem Gökşen Mustafa Yücel Anadolu Lisesi olmuştur.

Araştırmacının anket sonuçları ile ilgili yorumları geliştirilen anket formlarındaki sorularla sınırlıdır.

2.6. Araştırmanın Modeli

Coğrafya ders kitaplarının aktivite ilkesine uyguna olup/olmadığını tespit etmek için nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak, genel küme tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelli çalışmalar, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1995, s.77). İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve / veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 1995, s.77- 85).

Araştırma, durum saptamaya yönelik betimsel bir nitelik taşımaktadır. Daha önce hazırlanmış coğrafya eğitimi ve ders kitapları ile ilgili çeşitli çalışmaların bulguları saptanıp mevcut çalışma için geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Bu modelde, araştırmaya konu olan olay ya da olgular oldukları şekliyle açıklanmaya çalışılır.

Coğrafya eğitimi ve ders kitapları alanında literatür gözden geçirilerek bu alanda diğer araştırma bulguları ortaya konmuştur. Anket sorularının belirlenmesinde, öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınmıştır. Anketlerde ilk olarak deneklerin anne baba eğitim düzeyi, coğrafya derslerinde genel başarı düzeyi gibi özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra coğrafya ders kitaplarının farklı yönlerine vurgu yapan sorular yer almıştır.

2.7. Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini MEB Kocaeli ili Darıca İlçesi'nde bulunan Gökşen Mustafa Yücel Anadolu Lisesinde (Ortaöğretim 9.10.11. ve 12. Sınıf) öğrenim gören toplam 600 öğrenci oluşturmaktadır. Örnekleme ulaşılan rakam evreni temsil yeteneğine sahiptir. Araştırmanın evreni tüm Türkiye geneline uyarlanmıştır.

2.8. Veri Toplama Aracı

Araştırmada farklı yaş ve meslek gruplarından oluşan öğrencilerin ders kitaplarının aktivite ilkesine göre hazırlanıp hazırlanmadığını belirtmek amacıyla anket soruları hazırlanmıştır. Ankette öğrencilerin soru maddelerine kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinin bulunduğu kutucuklara (×) işareti koyarak yanıt vermeleri istenmiştir. Anketler dağıtılmadan önce sorular ve anketin uygulanması ile ilgili açıklamalar coğrafya öğretmeni tarafından yapılmıştır. Bu şekilde öğrencilerin daha hassas ve daha dikkatli olmaları sağlanmıştır.

Anket gizlilik ilkesi göz önünde bulundurularak isim durumları sorgulanmamıştır.

2.9. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Windows 17.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular % 95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Böylece araştırmaya katılan denekler, çeşitli özellikleriyle betimlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde coğrafya dersine karşı tutumların değerlendirilmesine ilişkin olarak, coğrafya tutum ölçeğinde yer alan maddelere, öğrencilerin vermiş oldukları cevaplara ait bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve veriler frekans ve yüzde (%) dağılımı olarak ifade edilmiştir.

3.1. Anket Sonuçları ve Değerlendirmeleri

Tablo-1. Öğrencinin Cinsiyet Değişkenliği

Cinsiyet	Frekans (n)	Yüzde (%)
Kız	347	57.8
Erkek	253	42.2
Toplam	600	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumuna göre dağılımı incelendiğinde, %57,8'i (n=347) kız, %42,2'si(n=253) ise erkektir (tablo-1). Araştırma da kızlar çoğunluktadır.

Tablo-2. Öğrencinin Ailesinin Eğitim Durumu

Aile Eğitim Durumu	Baba		Anne	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Öğrenim Görmemiş	4	0.7	27	4.5
İlkokul	185	30.8	324	54.0
Ortaokul	147	24.5	109	18.2
Lise	205	34.2	111	18.5
Üniversite	59	9.8	29	4.8
Toplam	600	100.0	600	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin eğitim durumları incelendiğinde, annelerin %54'ü ilkököl mezunu iken babalarda oran

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

%30,8'dir. Annelerin %4,8'i babaların ise %9,8'i üniversite mezunudur (tablo-2). Genel olarak bakacak olursak öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri annelerine göre daha yüksektir.

Tablo-3. Öğrencinin sınıf düzeyi

Sınıf Düzeyi	Frekans (n)	Yüzde (%)
Lise 1	126	21.0
Lise 2	160	26.7
Lise 3	201	33.5
Lise 4	113	18.8
Toplam	600	100.0

Araştırma katılan lise öğrencilerinin sınıflara göre dağılımı yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre en fazla katılım %33,5(n=201) ile lise 3'tendir (tablo-3). En az katılım ise %18,8 (n=113) ile lise 4'tendir.

Tablo-4. Öğrencinin öğrenim gördüğü alan değişkenliği

Öğrenim Gördüğünüz Alan	Frekans (n)	Yüzde (%)
Fen	62	10.3
Türkçe-Matematik	292	48.7
Sosyal	58	9.7
Diğer	188	31.3
Toplam	600	100.0

Tablo-4 de araştırma katılan öğrencilerin okudukları alanlar gösterilmiştir. Buna göre öğrencilerin %48,7'si(n=292) Türkçe-Matematik alanında %10,3'ü(n=62) Fen alanında %9,7'si sosyal alanında ve %37,3'ü(n=188) ise diğer alanlarda okumaktadır (tablo-4).

Tablo-5: Öğrencinin coğrafya dersindeki başarı seviyesi

Coğrafya Dersindeki başarı seviyeniz?	Frekans(n)	Yüzde (%)
Başarısız(0-45)	37	6.2
Orta Başarılı(45-70)	349	58.2
Çok Başarılı(70-100)	214	35.7
Toplam	600	100.0

Tablo-5 de araştırmaya katılan öğrencilerin coğrafya dersinden başarı seviyeleri gösterilmiştir. Buna göre öğrencilerin %6,2'si (n=37) coğrafya dersinde başarısızdır. %58,2'si (n=349) orta başarılı ve %35,7'si(214) ise çok başarılıdır. Araştırma sonuçlarına göre her 10 öğrenciden yaklaşık 6'sı coğrafya dersinden orta derecede başarılıdır.

3.2. Ders Kitabı Hakkında Öğrenci Görüşleri

Tablo-6: Lise Coğrafya Ders Kitaplarının Aktivite İlkesine Uygun Olup Olmadığına Yönelik Maddeler

Anket sıra no	Lise Coğrafya Ders Kitaplarının Aktivite İlkesine Uygun Olup Olmadığına Yönelik Maddeler	Frekans Yüzde	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ort Std.Sapma
1	Ders kitabındaki aktiviteleri sıkıcı buluyorum.	n 48 % 8.00	108	147	131	166	3.43 ± 1.28	
2	Ders kitaplarındaki aktiviteler çok ağır azaltılması gerekiyor.	n 79 % 13.20	162	167	119	73	2.90 ± 1.21	
3	Kitaptaki aktivitelerin uygulanması kolaydır.	n 32 % 5.30	87	232	191	58	3.26 ± 0.99	
4	Ders kitabında kullanılan dil anlaşılmazdır.	n 209 % 34.80	215	90	48	38	2.15 ± 1.16	
5	Bazı aktiviteler güncel haberlerle desteklediği için konuları daha iyi öğreniyorum.	n 26 % 4.30%	57	131	228	158	3.72 ± 1.08	
6	Ders kitabındaki resimler ve aktiviteler konularla bağlantılıdır.	n 24 % 4.00	30	71	283	192	3.98 ± 1.00	
7	Ders kitabında bulunan tablo ve grafikler yetersiz kalmakta ve istatistikî bilgiler güncel değildir.	n 95 % 15.80	153	182	91	79	2.84 ± 1.24	
8	Ders kitabındaki aktiviteleri ilk okuduğumda hemen anlıyorum.	n 39 % 6.50	109	208	180	64	3.20 ± 1.06	
9	Ders kitabındaki aktivitelerde bulunan okuma metinleri ilgimi çekmektedir.	n 69 % 11.50	127	137	176	91	3.15 ± 1.24	
10	Ders kitabında bulunan görsel öğeler dikkatimi çekmektedir.	n 31 % 5.20	82	117	227	143	3.61 ± 1.14	
11	Ders kitabında bulunan kavram haritaları dersi anlamamda yardımcı olmaktadır.	n 33 % 5.50	66	101	245	155	3.70 ± 1.13	
12	Coğrafya ders kitaplarındaki aktivitelerin bildiğim kavramlarla gösterilmesi	n 35 % 5.80	50	96	216	203	3.83 ± 1.15	
13	Grafik, tablo, şekillerle ilgili sorular kendi cümlelerimi kullanarak yorumlama alışkanlığımın gelişiminde kolaylık sağlamaktadır.	n 32 % 5.30	56	138	247	127	3.63 ± 1.07	
14	Aktivitelerdeki örnek olaylar güncel olduğu için konuları daha kolay anlamamı sağlamaktadır.	n 20 % 3.30	57	141	233	149	3.72 ± 1.04	
15	Aktivitelerde bulunan sorular yapabileceğim düzeyde değildir	n 134 % 22.30	201	155	73	37	2.46 ± 1.14	
16	Ders kitabında bulunan etkinlikler çok fazla olup	n 101	154	177	96	72	2.80	

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

	anlamamı güçleştirmektedir.	%	16.80	25.70	29.50	16.00	12.00	± 1.23
17	Ders kitabında bulunan etkinlikler ve internet araştırması zor geldiği için ödevleri yapmakta güçlük çekiyorum.	n	136	173	117	95	79	2.68
		%	22.70	28.80	19.50	15.80	13.20	± 1.33
18	Her bölüm başındaki temel kavramlar ne tür bir etkinlik ile karşılaşacağımı, bu etkinliklerin ne tür bilgiler kapsadığını, anlamama yardımcı oluyor.	n	31	60	150	215	144	3.63
		%	5.20	10.00	25.00	35.80	24.00	± 1.10
19	Ders dışı aktiviteler ve performans ödevleri çok ağır geliyor, bu ödevleri yapmak zamanımı alıyor.	n	122	131	116	101	130	2.97
		%	20.30	21.80	19.30	16.80	21.70	± 1.43
20	Ders kitaplarındaki aktivitelerdeki fotoğrafların boyutları küçük olduğu için anlamakta güçlük çekiyorum.	n	114	172	125	118	71	2.76
		%	19.00	28.70	20.80	19.70	11.80	± 1.29
21	Ölçme ve değerlendirmelerdeki boşlukları her zaman dolduramıyorum.	n	71	145	131	169	84	3.08
		%	11.80	24.20	21.80	28.20	14.00	± 1.24
22	Ders kitabındaki aktivitelerde bulunan bilimsel terimleri anlamakta güçlük çekiyorum.	n	66	127	192	122	93	3.08
		%	11.00	21.20	32.00	20.30	15.50	± 1.21
23	Aktivite kısmındaki yönergeler ve sayısal verilerle grafik oluşturmada güçlük çekiyorum.	n	74	144	181	115	86	2.99
		%	12.30	24.00	30.20	19.20	14.30	± 1.22
24	Her ünitenin aktivitesi bir sonrakini destekliyor.	n	59	66	172	184	119	3.39
		%	9.80	11.00	28.70	30.70	19.80	± 1.20
25	Ders konuları hem örnek ve hem de aktivitelerle anlatıldığı için ders öğretmeni her zaman başka kaynaklardan da yararlanmaktadır.	n	35	51	109	194	211	3.82
		%	5.80	8.50	18.20	32.30	35.20	± 1.17
26	Koyu renkte yazılmış kısımlar önemli noktaları anlamamda büyük oranda yardımcı olmaktadır.	n	24	28	67	213	268	4.12
		%	4.00	4.70	11.20	35.50	44.70	± 1.04
27	Ölçme değerlendirme kısmındaki farklı tipteki sorular, karar verme, eleştirel düşünme, yorumlama becerilerimi kullanmamda yardımcı olmaktadır.	n	34	43	109	217	197	3.83
		%	5.70	7.20	18.20	36.20	32.80	± 1.13
28	Coğrafya ders kitabında bulunan aktiviteler dersi zevkli hale getirmektedir.	n	87	79	182	155	97	3.16
		%	14.50	13.20	30.30	25.80	16.20	± 1.26
29	Ders kitabında bulunan aktiviteler bilgileri günlük yaşama aktarmamamda yardımcı olmaktadır.	n	77	85	163	170	105	3.25
		%	12.80	14.20	27.20	28.30	17.50	± 1.25
30	Ders kitabındaki konuları iyi anlamam ve aktiviteleri yapabilmem için güncel haberlere daha çok yer verilmesi gerekiyor.	n	44	57	142	181	176	3.64
		%	7.30	9.50	23.70	30.20	29.30	± 1.20
31	Ders çalışırken aktiviteler (etkinlikler) yetersiz gelmekte başka kaynaklardan yararlanmaktayım.	n	45	62	85	160	248	3.84
		%	7.50	10.30	14.20	26.70	41.30	± 1.27
32	Ders kitabını sonunda yer alan sözlük yetersizdir. Bazen kelimeleri bulamıyorum.	n	61	87	118	130	204	3.54
		%	10.20	14.50	19.70	21.70	34.00	± 1.35
33	Kitapta bazı konularda çok fazla ayrıntıya girilmiş ve aktivitelerle desteklenmiş, bazı konularda ise aktivitelerle çok az yer verilmiştir.	n	60	53	165	153	169	3.53
		%	10.00	8.80	27.50	25.50	28.20	± 1.26

Araştırmaya katılan öğrencilere coğrafya ders kitabının aktivite ilkesine uygun olup olmadığını öğrenmek amacıyla 33 maddelik ölçek hazırlanmıştır. Bu ölçek için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda

Cronbah's Alpha değeri 0,66 bulunmuştur. Bu yöntem ile ölçekte yer alan soruların homojen bir yapı gösteren bir bütünü ifade edip etmediği araştırılır. Ölçekte yer alan soruların varyanslarının genel varyansa oranı bulunur. 0 ile 1 arasında değer alır. 0,60-0,80 arası oldukça güvenilir, 0,80-1,00 arası yüksek güvenilirliktedir. O halde ölçeğimiz oldukça güvenilirdir.

Bu 33 maddelik ölçek tablo-6 da frekans değerleri ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Bu tabloyu özetleyecek olursak:

Buna göre öğrencilerin;

1. % 49,5'i ders kitabındaki aktiviteleri sıkıcı bulmaktadır.
2. %32'si ders kitabındaki aktivitelerin ağır olduğunu düşünmektedir.
3. %41,5'i kitaptaki aktivitelerin uygulanmasının kolay olduğunu düşünmektedir.
4. %70,7'si ders kitabında kullanılan dilin anlaşılabilir olduğunu düşünmektedir.
5. %64,7'si bazı aktivitelerin güncel haberlerle desteklendiği için konularının daha iyi olduğunu düşünmektedir.
6. %79,2'si ders kitabındaki resim ve aktivitelerin konularla bağlı olduğunu düşünmektedir.
7. %28,3'ü ders kitabında bulunan tablo ve grafiklerin yetersiz kaldığını ve istatistiki bilgilerin güncel olmadığını düşünmektedir.
8. %40,7'si ders kitabındaki aktivitelere okuduğunda hemen anlayabildiğini söylemektedir.
9. %32,7'si ders kitabındaki aktivitelere bulunan okuma metinlerinin ilgisini ekmediğini söylemektedir.
10. %61,7'si ders kitabında bulunan görsel öğelerin dikkat çekici olduğunu düşünmektedir.
11. %66,7'si ders kitabında bulunan kavram haritalarının dersi anlamakta yardımcı olduğunu düşünmektedir.
12. %69,2'si coğrafya ders kitabındaki aktivitelerin bildiği kavramlarla gösterildiğini söylemektedir.
13. %62,3'i grafik, tablo ve şekillerin kendi cümlelerini kullanarak yorumlama alışkanlıklarını geliştirdiğini düşünmektedir.

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

14. %63,7'si aktivitelerdeki örnek olayların güncel olduğu için konuları daha kolay anlamada yardımcı olduğunu düşünmektedir.

15. %55,8'i aktivitelerde bulunan soruların yapabileceği düzeyde olduğunu düşünmektedir.

16. %28'i ders kitabında bulunan soruların çok fazla olduğunu bu yüzden anlamayı zorlaştırdığını düşünmektedir.

17. %29'u ders kitabında bulunan etkinlikler ve internet araştırması yapmakta zorluk çektikleri için ödevlerini yapamadıklarını söylemektedir.

18. %59,8'i her bölüm başındaki temel kavramlar ne tür bir etkinlik ile karşılaşacağını bu etkinliklerin ne tür bilgiler kapsadığını anlamada yardımcı olduğunu düşünmektedir.

19. %38,5'i ders dışı aktiviteler ve performans ödevlerinin çok ağır geldiğini ve bu ödevleri yapmakta zorlandığını söylemektedir.

20. %31,5'i aktivitelerdeki fotoğrafların boyutlarının küçük olduğu için anlamakta güçlük çektiğini söylemektedir.

21. %42,2'si ölçme ve değerlendirmedeki boşlukları her zaman dolduramadığını söylemektedir.

22. %35,8'i aktivitelerde bulunan bilimsel terimleri anlamakta güçlük çektiğini söylemektedir.

23. %33,5'i aktivite kısmındaki yönergeler ve sayısal verilerle grafik oluşturmada güçlük çektiğini söylemektedir.

24. %50,5'i her ünitenin aktivitesi bir sonrakini desteklediğini düşünmektedir.

25. %67,5'i ders konuları hem örnek ve hem de aktivitelerle anlatıldığı için ders öğretmenin her zaman başka kaynaklardan da yararlanmakta olduğunu söylemektedir.

26. %80,7'si koyu renkte yazılmış kısımların önemli noktaları anlamada büyük oranda yardımcı olduğunu belirtmiştir.

27. %69'u 'Ölçme değerlendirme' kısmındaki farklı tipteki soruların, karar verme, eleştirel düşünme, yorumlama becerilerini kullanmada yardımcı olduğunu belirtmiştir.

28. %42'si coğrafya ders kitabında bulunan aktivitelerin dersi zevkli hale getirdiğini düşünmektedir.

29. %45,8'i ders kitabında bulunan aktivitelerin bilgileri günlük yaşama aktarmada yardımcı olduğunu belirtmiştir.

30. %59,5'i ders kitabındaki konuları iyi anlamak ve aktiviteleri yapabilmek için güncel haberlere daha çok yer verilmesi gerektiğini söylemiştir.

31. %68'i ders çalışırken aktivitelerin (etkinlikler) yetersiz geldiğini başka kaynaklardan (örneğin öğretmenin not tuttuğu defter) yararlandığını söylemiştir.

32. %55,7'si ders kitabının sonunda yer alan sözlük yetersiz olduğunu, bazen kelimeleri bulamadıklarını söylemiştir.

33. %53,7'si kitapta bazı konularda çok fazla ayrıntıya girildiğini ve aktivitelerle desteklenmiş olduğunu ancak bazı konularda ise aktivitelere çok az yer verildiğini belirtmiştir.

Tablo-7. Coğrafya Dersinde En Çok Hangi Araç Gereçle Ders İşliyorsunuz?		
Araç-Gereç	Frekans (n)	Yüzde (%)
Yazı tahtası ve ders kitabı	286	47.7
Slayt projeksiyon makinesi	121	20.2
Harita, levha, Model ve Resimler	46	7.7
Tepegöz projeksiyon makinesi	16	2.7
Diğer	131	21.8
Toplam	600	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin dersi en çok hangi araç gereçle işlediklerine ait frekans ve yüzde tablo-7'de verilmiştir. Buna göre öğrencilerin %47,7'si(n=286) dersi yazı tahtası ve ders kitabıyla, %20,2'si(n=121) slayt ve projeksiyon makinesiyle, %7,7'si(n=46) harita, levha, model ve resimler ile ve %2,7'si (n=16) ise tepegöz projeksiyon makinesi ile ders işlemektedir. Ayrıca katılımcıların %21,8'i(n=131) diğer araç-gereçlerle ders işlediklerini söylemişlerdir.

Tablo-8. Coğrafya dersine hazırlanırken ders kitaplarındaki aktivitelerden en çok ne zaman yararlanıyorsunuz?		
Kitaptaki Aktiviteler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Sözlü ve yazılı olduğu zaman	185	30.8
Ödevim olduğu zaman	176	29.3
Hiç faydalanmam	115	19.2
Her zaman ders kitabından faydalanırım	104	17.3
Diğer	20	3.3
Toplam	600	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin coğrafya dersine hazırlanırken ders kitaplarındaki aktivitelerden en çok ne zaman yararlandıklarına ait frekans ve yüzde dağılımı yukarıdaki tablo-8'de gösterilmiştir. Buna göre

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

öğrencilerin %30,8'i(n=185) sözlü ve yazılı olduğu zaman, %29,3'ü(n=176) ödev olduğu zaman ders kitabından faydalanmaktadır. %17,3,ü(n=104) her zaman ve %19,2'i ise ders kitabından hiçbir zaman faydalanmamaktadır.

Tablo-9. *Ders kitabında bulunan ölçme-değerlendirmede hangi tekniğin daha ağırlıkta kullanılmasını arzularsınız?*

Ölçme- Değerlendirme Teknikleri	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çoktan seçmeli, test biçiminde sorular	366	61.0
Çok sayıda, kısa cevaplı sorular	126	21.0
Uzun cevaplı, yorum yapmayı sağlayan açık uçlu sorular	66	11.0
Boşluk doldurmalı sorular	30	5.0
Diğer	12	2.0
Toplam	600	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ders kitabında bulunan ölçme değerlendirme tekniklerinden hangisinin daha ağırlıkta kullanılmasını istediklerine ait frekans ve yüzde dağılımı yukarıdaki tablo-9'da gösterilmiştir. Buna göre öğrencilerin %61'i(n=336) çoktan seçmeli, test biçiminde sorular istemektedir. %21'i(n=126) çok sayıda kısa cevaplı sorular, %11'i (n=66) uzun cevaplı ve yorum yapmayı sağlayan açık uçlu sorular, %5'i(n=30) ise boşluk doldurmalı sorular olmasını istemektedir.

Tablo-10. *Yeni bir coğrafya ders kitabı hazırlansa içinde nelerin olmasını istersiniz?(çok cevaplı soru)*

Yeni Kitap İçeriği	Frekans (n)	Yüzde (%)
Ders konuları dikkatimi çekecek şekilde hazırlanmalıdır.	235	39.17
Yeni ve güncel olmalıdır.	234	39.00
Konular hafifletilmiş olmalı	165	27.50
Konu ile ilgili aktiviteler daha çok olmalı	63	10.50
Bol resim, fotoğraf olmalıdır.	59	9.83
Diğer	11	1.83

Araştırmaya katılan öğrencilerin yeni bir ders kitabı hazırlansa içerisine olmasını istedikleri şeylerin ne olduğuna dair frekans ve yüzde değerleri tablo-10'da verilmiştir. Soru çok cevaplı sorudur. Buna göre öğrencilerin %39,2'i ders konularının dikkat çekecek şekilde hazırlanmasını istemektedir. %39'u kitap içeriğinin yeni ve güncel olması gerektiğini, %27,5', konuların hafiflemesi gerektiğini, %10,5',

konu ile ilgili aktivitelerin artması gerektiğini ve %9,8'i ise resim ve fotoğraf sayısının artması gerektiğini söylemektedir.

3.3. İstatistiksel Karşılaştırmalar

Ki-kare testi bağımsızlık testi; 2*2 yada r*c tipindeki çapraz tablolara uygulanır. İki ve daha fazla kategoriye sahip değişkenlerinin birbiri ile bağımlı/bağımsız olup olmadığını araştırır. Ki-kare testi değişkenlerin bağımsızlığını ölçmede yaygın olarak kullanılmaktadır (Altunışık, vd., 2010: 215-216).

Bağımsız T testi ve Anova; T testi 2 ayrı grubun ortalamaları karşılaştırmak için kullanılır. Bu test türü, parametrik analizler arasında yer alır (Tanrıöğen, 2009: 210) ANOVA ise 3 veya daha fazla grubun ortalamaların karşılaştırılması için kullanılır. 3 veya daha fazla grubun ortalamaları karşılaştırıldıktan sonra eğer ortalamalar arasında fark çıkarsa, bu farkın kaynağını bulmak için Post-hoc testleri uygulanır.

P değeri; Yapılan araştırmalarda kurulan hipotezin red edilip edilemeyeceği p değerine göre belirlenir. p değeri test edilen hipotezin % kaç olasılıkla red veya kabul edileceğini belirten bir değerdir. Bu değer 0 ile 1 arındadır. $p < 0,05$ ise karşılaştırılan değerler arasında fark vardır denir (%95 güvenirlilikte H_0 red edilir). Eğer $p > 0,05$ ise karşılaştırılan değerler arasında fark yoktur denir (%95 güvenirlilikte H_0 kabul edilir).

Tablo-11. Cinsiyete Göre Coğrafya Dersindeki Başarı Seviyesi

Cinsiyet	Coğrafya Dersindeki başarı seviyeniz?			Toplam	χ^2 ; p
	Başarısız	Orta Başarılı	Çok Başarılı		
Kız	n	22	211	114	$\chi^2=2,853$; $p=0.240$
	%	6.3%	60.8%	32.9%	
Erkek	%	15	138	100	
	n	5.9%	54.5%	39.5%	
Toplam	%	37	349	214	
	n	6.2%	58.2%	35.7%	

Tablo-11'de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre coğrafya dersindeki başarı seviyeleri verilmiştir. Kızların mı yoksa erkeklerin mi coğrafya dersinde daha başarılı olduğunu bulmak için Ki-Kare testi uygulanmıştır. Buna göre hesaplanan değerleri $\chi^2= 2,853$; $p > 0,05$ 'dir. O halde cinsiyete göre coğrafya dersindeki başarı seviyesi farklılık göstermemektedir.

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

Tablo-12. Öğrenim görülen alana göre coğrafya dersindeki başarı seviyesi

Öğrenim Gördüğünüz Alan	Coğrafya Dersindeki başarı seviyeniz?			Toplam	χ^2 ; p	
	Başarısız	Orta Başarılı	Çok Başarılı			
Fen	%	4	40	18	62	$\chi^2=40.897$; p=0.000**
	N	6.5%	64.5%	29.0%	100.0%	
Türkçe-Matematik	%	7	158	127	292	
	N	2.4%	54.1%	43.5%	100.0%	
Sosyal	%	1	32	25	58	
	N	1.7%	55.2%	43.1%	100.0%	
Diğer	%	25	119	44	188	
	N	13.3%	63.3%	23.4%	100.0%	
Toplam	%	37	349	214	600	
	N	6.2%	58.2%	35.7%	100.0%	

**p<0,01

Tablo-12 araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri alana göre coğrafya dersindeki başarı seviyeleri verilmiştir. Öğrenim görülen alanlarda başarı seviyeleri farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Ki-Kare testi uygulanmıştır. Buna göre hesaplanan değerleri $\chi^2= 40,897$; $p<0,01$ 'dir. O halde öğrenim görülen alana göre başarı seviyeleri farklılık göstermektedir. Tabloya bakacak olursak Türkçe-Matematik alanındaki öğrencilerde çok başarılı öğrenci oranı diğer alanlardaki öğrencilere göre daha yüksektir. Sosyal alandakilerde Türkçe-Matematik alanındaki öğrencilere yakındır. Sosyal alanındaki öğrencilerde başarısız öğrenci oranı diğer alanlardaki öğrencilere göre en düşük seviyededir.

Tablo:13: Coğrafya Dersinin İşleniş Şekline Göre Coğrafya Dersindeki Başarı Seviyesi

Araç-Gereç	Coğrafya Dersindeki başarı seviyeniz?			Toplam	χ^2 ; p	
	Başarısız	Orta Başarılı	Çok Başarılı			
Tepegöz projeksiyon makinesi	%	1	11	4	16	$\chi^2=20.480$; p=0.002**
	n	6.3%	68.8%	25.0%	100.0%	
Yazı tahtası ve ders kitabı	%	8	167	111	286	
	n	2.8%	58.4%	38.8%	100.0%	
Slayt projeksiyon makinesi	%	14	76	31	121	
	n	11.6%	62.8%	25.6%	100.0%	
Harita, levha, Model ve Resimler	%	3	21	22	46	
	n	6.5%	45.7%	47.8%	100.0%	
Toplam	%	26	275	168	469	
	n	5.5%	58.6%	35.8%	100.0%	

**p<0,01

Yukarıdaki tablo-13’de araştırmaya katılan öğrencilerin dersi işledikleri araç gerece göre göre coğrafya dersindeki başarı seviyeleri verilmiştir. Dersin işleniş biçimine göre başarı seviyeleri farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Ki-Kare testi uygulanmıştır. Buna göre hesaplanan değerleri $\chi^2= 20,480;p<0,01$ ’dir. O halde dersin işleniş biçimine göre başarı seviyeleri farklılık göstermektedir. Tabloya bakacak olursak; harita, levha model ve resimlerle desteklenen coğrafya dersindeki öğrencilerin başarı seviyeleri diğer ders işleniş biçimlerine göre daha yüksektir.

Tablo-14: Coğrafya Ders Kitabındaki Aktivitelerden Yararlanma Zamanına Göre Coğrafya Dersindeki Başarı Seviyesi.

Ders-Kitabı Yararlanma		Coğrafya Dersindeki başarı seviyeniz?			Toplam	χ^2 ; p
		Başarısız	Orta Başarılı	Çok Başarılı		
Hiç faydalanmam	%	13	54	48	115	$\chi^2=11.740$; p=0.068
	n	11.3%	47.0%	41.7%	100.0%	
Ödevim olduğu zaman	%	9	110	57	176	
	n	5.1%	62.5%	32.4%	100.0%	
Sözlü ve yazılı olduğu zaman	%	9	112	64	185	
	n	4.9%	60.5%	34.6%	100.0%	
Her zaman ders kitabından faydalanırım	%	5	57	42	104	
	n	4.8%	54.8%	40.4%	100.0%	
Toplam	%	36	333	211	580	
	n	6.2%	57.4%	36.4%	100.0%	

Tablo-14’de araştırmaya katılan öğrencilerin coğrafya ders kitabından yararlanma zamanlarına göre coğrafya dersindeki başarı seviyeleri verilmiştir. Ders kitabından yararlanma zamanına göre başarı seviyeleri farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Ki-Kare testi uygulanmıştır. Buna göre hesaplanan değerleri $\chi^2= 11,740;p>0,05$ ’dir. O halde öğrencilerin coğrafya kitabından yararlanma zamanlarına göre coğrafya dersindeki başarı seviyeleri arasında fark yoktur. Yani coğrafya kitabından hiç faydalanmayanların da, her zaman faydalananların da coğrafya dersindeki başarı seviyeleri aynı düzeydedir.

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

Tablo-15. Cinsiyete Göre Lise Coğrafya Ders Kitaplarının Aktivite İlkesine Uygun Olup Olmadığına Yönelik Maddelere Verilen Cevapların Karşılaştırılması

Cinsiyet	n	Ortalama	Std. Sapma	t	Sig. (2-tailed)
Kız	347	3.30827	.320993	-1.555	0.120
Erkek	253	3.35298	.381380		

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre lise coğrafya ders kitaplarının aktivite ilkesine uygun olup olmadığına yönelik maddelere verilen cevapların karşılaştırılması yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre hesaplanan değerler $t=-1,555$; $p>0,05$ 'tir (tablo-15). O halde cinsiyete göre farklılık yoktur. Yani öğrencilerin katılım sorularına göre verdikleri cevaplar cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

Tablo-16. Sınıfa Göre Lise Coğrafya Ders Kitaplarının Aktivite İlkesine Uygun Olup Olmadığına Yönelik Maddelere Verilen Cevapların Karşılaştırılması

Sınıf	n	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig. (2-tailed)
Lise 1	126	3.24892	.296155	4.116	0.007**
Lise 2	160	3.30303	.396300		
Lise 3	201	3.36620	.323715		
Lise 4	113	3.37892	.356443		
Toplam	600	3.32712	.348133		

**p<0,01

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre lise coğrafya ders kitaplarının aktivite ilkesine uygun olup olmadığına yönelik maddelere verilen cevapların karşılaştırılması yukarıdaki tablo-16 verilmiştir. Buna göre hesaplanan değerler $F=4,116$; $p<0,01$ 'tir. Yani öğrencinin bulunduğu sınıfa göre hesaplanan katılım puanı ortalamaları arasında fark vardır. Bu farkın hangi sınıflardan kaynaklandığını bulma için post-hoc testi uygulanır. Bu testin sonuçlarına göre lise 1'deki öğrencilerin ortalamaları lise 3 ve lise 4'tek öğrencilerin ortalamalarından düşüktür.

Tablo-17. Coğrafya dersindeki başarı seviyesine göre lise coğrafya ders kitaplarının aktivite ilkesine uygun olup olmadığına yönelik maddelere verilen cevapların karşılaştırılması

Ders Başarısı	n	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig. (2-tailed)
Başarısız	37	3.15233	.353137	7.341	0.001**
Orta Başarılı	349	3.31440	.319922		
Çok Başarılı	214	3.37808	.379936		
Toplam	600	3.32712	.348133		

**p<0,01

Araştırmaya katılan öğrencilerin coğrafya dersindeki başarı seviyelerine göre lise coğrafya ders kitaplarının aktivite ilkesine uygun olup olmadığına yönelik maddelere verilen cevapların karşılaştırılması yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre hesaplanan değerler $F=7,341$; $p<0,01$ 'tir. Yani öğrencinin coğrafya dersindeki başarı seviyesine göre hesaplanan katılım puanı ortalamaları arasında fark vardır. Bu farkın hangi seviyeden kaynaklandığını bulma için post-hoc testi uygulanır. Bu testin sonuçlarına göre coğrafya dersinden başarısız olan öğrencilerin ortalamaları orta başarılı ve çok başarılı öğrencilerin ortalamalarından düşüktür.

<i>Tablo-18. Okunan alana göre lise coğrafya ders kitaplarının aktivite ilkesine uygun olup olmadığına yönelik maddelere verilen cevapların karşılaştırılması</i>					
Alan	n	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig. (2-tailed)
Fen	62	3.29032	.309837	4.359	0.005**
Türkçe-Matematik	292	3.36602	.364820		
Sosyal	58	3.38610	.387551		
Diğer	188	3.26064	.309310		
Toplam	600	3.32712	.348133		

**p<0,01

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları alana göre lise coğrafya ders kitaplarının aktivite ilkesine uygun olup olmadığına yönelik maddelere verilen cevapların karşılaştırılması yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre hesaplanan değerler $F=4,359$; $p<0,01$ 'tir. Yani öğrencinin okuduğu alana göre hesaplanan katılım puanı ortalamaları arasında fark vardır. Bu farkın hangi alanlarda kaynaklandığını bulma için post-hoc testi uygulanır. Bu testin sonuçlarına göre Türkçe - Matematik bölümünde okuyan öğrencilerin katılım puanı ortalamaları Diğer başlığı altındaki öğrencilerin katılım puanı ortalamalarından daha yüksektir.

4: SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 Sonuç

MEB coğrafya ders kitaplarının aktivite ilkesine uygun olup olmadığının değerlendirilmesi çalışmasında öğrencilerle uygulanan anket ile ulaşılan bulgular neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

Katılımcıların % 49,5'i ders kitabındaki aktiviteleri sıkıcı bulmaktadır. Bu durum kazanımların gerçekleştirilmesini olumsuz etkilemektedir. Bu değer yarıya yakın bir değer olup, oldukça yüksektir.

Öğrencilerin %32'si ders kitabındaki aktivitelerin ağır olduğunu düşünmektedir bunun yanında katılımcıların %41,5'i kitaptaki aktivitelerin uygulanmasının kolay olduğunu düşünmektedir. Bu durum aktivitelerde bireysel farklılıkların göz ardı edilmediğini göstermektedir. Çünkü ülkemizdeki sosyokültürel düzey son derece farklıdır. Kitaplar ise ülkemizin tamamına hitap etmektedir. Bu kapsamda öğretmenin etkinliklerin seviyelerini ayarlamaya yönelik farklı yardımcı kaynaklardan faydalanması gerekecektir.

Öğrencilerin %70,7'si ders kitabında kullanılan dilin anlaşılabilir olduğunu düşünmektedir. Bu durumda aktivitelerin dil anlamında neredeyse tüm öğrencilere hitap ettiğini gösterir.

Öğrencilerin %64,7'si bazı aktivitelerin güncellik ilkesine uyduğunu gösterir.

Öğrencilerin %79,2'si ders kitabındaki resim ve aktivitelerin konularla bağlı olduğunu %61,7'si de ders kitabında bulunan görsel öğelerin dikkat çekici olduğunu düşünmektedir.

Öğrencilerin %66,7'si ders kitabında bulunan kavram haritalarının dersi anlamakta yardımcı olduğunu düşünmektedir.

Öğrencilerin %69,2'si coğrafya ders kitabındaki aktivitelerin bildiği kavramlarla gösterildiğini söylemektedir.

Katılımcıların %62,3'i grafik, tablo ve şekillerin kendi cümlelerini kullanarak yorumlama alışkanlıklarını geliştirdiğini düşünmektedir.

Katılımcıların %63,7'si aktivitelerdeki örnek olayların güncel olduğu için konuları daha kolay anlamada yardımcı olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların %55,8'i aktivitelerde bulunan soruların yapabileceği düzeyde olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların %50,5'i ders kitabında bulunan ünitelerdeki aktivitelerin birbirini desteklediğini düşünmektedir.

Katılımcıların %67.2'si ders kitapları yeterince aktivite yer aldığı, konunun anlaşılması için öğretmenin yardımcı kaynaklara da başvurduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum konunun metin kısmında ders kitaplarında bazı problemlerin olduğunu yansıtmaktadır.

Katılımcıların %80.2'si koyu renklerle vurguların önemsendiği ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların %69'u ölçme ve değerlendirme bölümünde yer alan farklı tipteki soruların öğrenmelerini desteklediğini belirtmiştir.

Katılımcıların %42'si ders kitabında yer alan aktivitelerin dersi daha zevkli hale getirdiğini vurgulamıştır.

Katılımcıların %45.8'i aktivitelerin öğrendiklerini günlük yaşama aktarmada olumlu etki de bulunduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların %55,7'si ders kitabı arkasında yer alan sözlüğün aktivitelerde geçen terimlerin tamamının anlamını içermediğini yetersizliğini belirtmiştir.

Katılımcıların %53.7'si aktivitelerin konulara dengeli bir şekilde dağılmadığını belirtmiştir.

4.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre hem Talim ve Terbiye Kurulu'na hem öğretim üyelerine hem de öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmesi dolayısıyla aşağıda verilen önerilere uyulması durumunda kazanımlara ulaşmanın bir adım daha kolaylaşabileceğini ümit ediyorum.

4.2.1. Talim ve Terbiye Kuruluna Öneriler;

1- Coğrafya ders kitapları aktivitelerle olduğu kadar ülkemizde ortaöğretim eğitimi sonunda öğrencileri bekleyen sınav sistemine uygun sorular da içermesi ve aktivitelerin bu mantık çerçevesinde hazırlanması önerilmektedir.

2- Coğrafya ders kitapları ve coğrafya öğretim programları yenilenerek, kitaplarda görselliği artıran çalışmalara ağırlık verilmesi önerilmektedir. Bu durum öğrencilerin coğrafya tutumlarını olumlu yönde etkileyebilecektir.

3- Coğrafya derslerinin daha ilgi çekici hale gelmesi için, ders kitabında daha çok aktiviteye yer verilmelidir. Bu aktiviteler yakın çevreden ve günlük olaylardan verilmeli ve böylece öğrenciler,

coğrafyanın pratik yararlarını görmelidirler.

4- Ülkemiz sosyo-ekonomik şartları dâhilinde aktivitelere ağırlık verilmesi ve aktivitelerin gerektirdiği sorumlulukların öğrenci seviyesine uygun olmasının dönüt alınmasını kolaylaştıracağı önerilmektedir.

5- Etkinliklerin içerisinde geçen kelimeleri açıklama yeterliliği bakımından ders kitabı sonunda yer alan sözlüklere daha fazla önem verilmesi gerekir.

6- Aktiviteler hazırlanırken kazanımlara katkısı açıklanmalı pragmatik bir yol ile de olsa öğrenci güdülenmelidir.

7- Aktiviteler öğrencileri bekleyen üniversitelere giriş sınavlarına yardımcı nitelikte ve konuyu özetleyecek düzeyde olmalıdır.

8- Her ünite için hazırlanan etkinliklerin zorluk derecesine göre sayılarının artırılması konunun özümsemesini kolaylaştıracaktır.

9- Aktivitelerin başarıyla uygulanıp uygulanmadığının takibi için elektronik posta ile ders öğretmenleri ile koordinasyon kurulmalı ve bir sonraki sene basılacak ders kitaplarında öğretmenlerin raporları doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.

4.2.2. Öğretim Üyelerine Öneriler;

Eğitimin en önemli basamağı şüphesiz eğitimci yetiştiren kurumlar olan üniversitelerin öğretim üyelerinin eğitimci yetiştirirken izledikleri yoldur. Bu bağlamda aşağıdaki önerilerin aktivitelerin uygulanmasını kolaylaştıracaktır.

1- Eğitim ve öğretim sırasında öğretmen adaylarının staj süresi eğitim ve öğretimin tüm basamaklarına yayılması böylece mesleğe atılırken yaşanan yetersizliklerin önüne geçilmesi önerilmektedir.

2- Öğretmen adaylarına lise coğrafya ders kitapları ile ilgili bir ders okutulması (Marmara Üniversitesi Coğrafya Öğretmenliğinde olduğu gibi) veya etkinliklerin uygulanma şeklinin anlatılabileceği tercihe bağlı müfredata seçmeli bir ders konulması önerilmektedir. Böylece mesleğe yeni başlayan öğretmen adaylarının ders kitaplarındaki aktiviteleri uygulamaları kolaylaşacaktır.

3- Öğretmen adayların staj okullarında aktif öğrenebilmeleri ve ders kitaplarına hâkim olabilmeleri için staj okulları ile olan

koordinasyon güçlendirilmelidir. Bu durum staj sürecinin öğretmen adayları açısından da daha fazla anlam kazanmasını sağlayacaktır.

4.2.3. Öğretmenlere Öneriler;

1- Ders kitaplarında yer alan aktivitelerin ders süresinde süre kaybı olmadan uygulanabilmesi için uygulama detaylarının ders planlarında yer almasına özen gösterilmelidir.

2- Aktiviteler uygulanırken bireysel ve sosyokültürel farklılıklara dikkat edilmelidir.

3- Uygulanacak aktiviteler bir önceki derste öğrencilere anlatılmalı öğrencilerin derse hazırlıklı gelmeleri sağlanmalıdır.

4- Kazanımların sağlanıp sağlanmadığı ile ilgili raporlar hazırlanmalıdır.

5- Var olan her şey ölçülebilir. Yalnız var olan, ölçülmesi hedef alınan varlığın özelliklerinin bilinmesi, bu özelliklerin tabiatına uygun ölçme araç veya araçlarının kullanılması gerekir (Ünlü, 2008). Buna göre öğretmen aktivitelerden dönüt alınıp alınmadığı konusunda ölçme aracına dikkat etmelidir.

KAYNAKÇA

- Alkan, C. (1979). Eğitim Ortamları. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Akşit, E. (2007). Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Akademik Başarı ve Tutum Üzerine Etkisi. Ankara.
- Altunışık, R., vd. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı). Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Çağlayantaş, Y. (2008). Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitaplarında Güncellik İlkesinin İncelenmesi (Ortaöğretim Kurumu, Lise-1, 2 ve 3). Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.
- Doğanay, H., (2002). Coğrafya Öğretim Yöntemleri (Ortaöğretim Coğrafya Eğitimi-minin Esasları), Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Gümüş, N., (1993). Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

COĞRAFYA DERS KİTAPLARINDA AKTİVİTE İLKESİNİN İNCELENMESİ

- Kabapınar, Y. (2006). Yeni Öğrenme Anlayışının Işığında Sosyal Bilgiler Ders Kitapları. C. Öztürk (Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım (2. baskı) (336-367). PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Karasar, N. (1995). Bilimsel Araştırma Yöntemi - Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Ankara: 3A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık Ltd.
- Karasu, Z. ve Ünlü, M. (2005). Oluşturmacı Öğretim Yönteminin Ortaöğretim Coğrafya Eğitimine Etkisi. Marmara Coğrafya Dergisi, sayı 12, s.106-132. İstanbul.
- Kızılcıoğlu, A. (2003). Orta Öğretim Coğrafya Ders Kitapları Değerlendirme Ölçütleri. Marmara Coğrafya Dergisi, sayı 8, s.19-34. İstanbul.
- Küçükahmet, L. (1998). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Alkım Yayınları, 9. baskı İstanbul.
- MEB. (2012a). Ortaöğretim Coğrafya-9 Ders Kitabı. Ankara.
- MEB. (2012b). Ortaöğretim Coğrafya-10 Ders Kitabı. Ankara.
- MEB. (2012c). Ortaöğretim Coğrafya-11 Ders Kitabı. Ankara.
- MEB. (2012d). Ortaöğretim Coğrafya-12 Ders Kitabı. Ankara.
- Polat, S. (2010). Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitaplarında Öğrenciye Görelik İlkesinin İncelenmesi (Ortaöğretim Kurumu, Lise-1, 2, 3 ve 4) . Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.
- Özey, R. (1996). Osmanlı Döneminden Bugüne Ortaöğretimde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi. 2. Ulusal Eğitim Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi. İstanbul.
- Tanrıoğen, A. (2009), Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ünlü, M. (2008). Coğrafya Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Nasıl Olmalı? R.Özey ve A. Demirci (Ed.), Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar (275-319), Aktif Yayınevi. İstanbul.
- Ünlü, M. (2010). Coğrafya Öğretiminde Ders Kitabının Özellikleri. R.Özey, S.İncekara Ed. Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler. (s. 99-26). Pegem Akademi. Ankara.